

ONZE OUDE HUURKOETSERS.

Ik herinner me dat ik eens, als kind, met vader van "Stad" terugkeerde naar huis... Ik woonde immers op het Hazegras. En alleen het centrum van Oostende wordt "t Stad" genoemd door haar inwoners...

We waren bij de Kapellebrug gekomen toen mijn vader plots bemerkte: "Het zal vandaag brandend heet worden, de wind zit zuid-zuid-oost!..."

Hij had daarbij noch naar de gang der dunne uitgerafelde wolkjes, noch naar de haan op de kerktoeren van het Hazegraskerkje gekeken.

"Hoe kan je dat zo goed weten, vroeg ik nieuwsgierig?

— Ik "ruik" het, antwoordde hij overtuigd... De paarden dààr, voegde hij er bij en hij wees naar de 30 tot 40 paarden, die met hangende kop vóór de rijtuigen stonden op het Vander Sweepplein.

Het was immers zomer, volop in het seizoen en... een dikke halve eeuw geleden, zegge om de jaren 1900...

Het thans neergehaald oud station was toenmaals om zo te zeggen het enige van onze stad. De loodsen, die als zee-station dienden, noemde men trouwens de "débarcadère"...

Op het ruime plein, vóór de uitgang van het station, stonden gewoonlijk een veertigtal huurrijtuigen gerangschikt. En veel meer nog rond het uur van de aankomst der snel-treinen.

Onze oude huurkoetsiers ! Ze vormden een wereldje op zich zelf. Ze behoorden eigenlijk tot de meest karakteristieke volkstypes van onze stad. Zwijg van mannen, die met paarden omgaan ! . .

De huurkoetsier bestond feitelijk uit een drievoudige wezenheid : de man zelf, zijn paard en het rijtuig. Het is dan ook nodig een woordje te wijden aan elk van deze driedigde entiteit.

De koetsier.

Zijn ouderdom schommelde tussen dertig en zestig jaar ? Het aangezicht was donkerbruin getaand door zon, regen en wind. Sommigen droegen nog halve bakkebaarden ("fabrees" in het Oostends), doch allen de modieuze knevel uit die tijd. In het begin van deze eeuw pronkten onze huurkoetsiers nog met een soort uniform, die bestond uit een zwarte of donkerblauwe lange sluitjas met één rij koperen knopen, waarop een paardenkop in reliëf. Als hoofddeksel een hoge hoed in zwart wasdoek (ciré). Deze uniform werd destijds grotendeels bekostigd door de heer Marquet, exploitant van onze kursaal . . . Wel te verstaan waren de jassen doorgaans ros verschoten, terwijl de glans van de hoed insgelijks dof treurde . . .

De koetsiers spraken meestal driftig-luid en hun woordenschat bevatte een onthutsende schat kleurrijke en energieke uitdrukkingen . . .

Het paard.

Door de band hadden de koetsiers goede dravers, die uitstekend verzorgd werden. Veel paarden hadden vroeger zelfs goed figuur gemaakt op de renbanen. Het spreekt vanzelf dat er insgelijks oude, skeletachtige dieren waren, te afgejakkerd om nog fatsoenlijk een koetspaard genoemd te mogen worden. Doch de paarden werden alle steeds zorg-

vuldig geroskamd, terwijl hun harnas en tuig netjes gepoetst werden.

Het rijtuig.

De koetsier ging prat op zijn rijtuig. Het werd ieder jaar zorgvuldig geverfd en met hoogkleurige biezen bedacht. De wielen hadden toenmaals nog een ijzeren beslag en het vlugge ratelen op de hobbelige straatkeien klonk als heerlijke muziek in de oren van de huurkoetsiers. De meeste rijtuigen waren open "voitures", met een lederen kap achteraan, die bij regenweer kon opgezet worden om de achterzitplaatsen te beschutten, terwijl een zeil alsdan de voorkussens beschermde...

Er stonden ook steeds een paar gesloten koetsen op het Vander Sweeplein, die veelal de gading vonden van douairières of oudere dames...

... ..

Verplaatsen we ons een ogenblik op dit plein in 1905, op een zonnige zomerse zaterdag. En dit om vijf uur 's namiddags, wanneer als de sneltrein uit Brussel gewoonlijk alsdan een zwerm vreemdelingen en badgasten aanbracht.

Onze koetsiers, tenminste degenen die niet onmiddellijk op de eerste rijen wachtten, praatten gekscherend onder elkaar in kleine groepjes. Tenware ze slaperig op de kussens van hun rijtuig dommelden. Af en toe keken ze naar de torenklok van het station, waarop de grote wijzer met geregelde wipjes omhoog joekte. Nog twee minuutjes... Indien de trein niet met vertraging aankomt, zoals dit gewoonlijk iedere zaterdag het geval was?..

— J'is doa!... Woa goa me da schrieven?

Inderdaad, amper drie over vijf, rolt de logge lokomotief, belachelijk proestend en stampend de halle binnen. Haastig wippen de huurkoetsiers op hun bok, waar ze blijven rechtstaan de zweep in de rechterhand...

Aan de uitgang heerst plots een ongewone drukte. De "pisteurs" van de kleine hotels scharen zich werktuigelijk rechts op een rij. Die van de grote hotels bevinden zich immers binnen het station, alsook de "aangenomen" boodschappers. De niet officieel erkenden troppelden links van de uitgang. Een politiedienaar waakte overigens streng op de orde. Hetgeen steeds hoogst nodig bleek. En dan nog konden de eeuwige relletjes onder boodschappers en "pisteurs" moeilijk getemperd worden...

Daartussen reikhalsden ongeduldig magen en vrienden naar de aankomenden...

De eerste reizigers stapten haastig buiten het station. Het waren uitsluitend Oostendenaars: meestal bedienden, die te Brugge of Gent werkten, studenten, piotjes met verlof...

Pisteurs, boodschappers en huurkoetsiers verkwistten begrijpelijk hun speeksel niet aan hen. Doch zodra de eerste vreemdelingen met pakken en valiezen, ietwat dralend en een tikje onthutst verschenen, ja, dan begon het spel voorgoed!

— Hotel Savoy!... Hotel Cosmopolite!... Hotel de la Couronne!...

— Portez paquets, mecheu!...

Over de straatweg echter keelden de koetsiers om het meest ten einde de aarzelende badgasten uit te nodigen:

— Voiture ouvert (sic);... Voiture ouvert (resic), mecheu!... madamtje!...

Boodschappers kwamen alree zwaar geladen naar de rijtuigen toe, gevolgd door hoogblinkende reizigers. De "pakjesdragers" betoonden echter dikwijls een vooringenomenheid of voorkeur voor de een of andere koetsier en laadden niet altijd reglementair het reisgoed in de eerste rijtuigen. Hetgeen onvermijdelijk herrie teweegbracht. De koetsiers vloekten en ketterden, klaptten ongenadig met de zweep, versperden de weg aan onrechtvaardig begunstigten... De verblufte vreemdelingen werden daarbij soms links of rechts naar de rijtuigen getrokken, ja, er ietwat ruw

in geduwd. En de politiedienaar stond meestal machteloos tegenover sommige baldadige voerlieden... Doch immer klonk het intussen in de lange rijen: "Voiture ouvert(e)!... voiture fermée!..."

De rijen schoven thans meer ordeloos dichter en weldra heerste een onbeschrijfelijke wanorde... Kliek, klak! Voiture ouvert(e), Mecheutje!... Madamtje!... En dat duurde vijftien, twintig minuten... Er waren immers reizigers, die een tijdje op hun aangetekend reisgoed aan de pakwagen moesten wachten. Zodat er rijtuigen terugratelden, die de eerste badgasten vervoerd hadden. Het gebeurde zelfs dat koetsiers aldus, bij de Kapellebrug, het geluk hadden een tweede keer reizigers op te laden, hetgeen de woede en razernij der nog vrije voerlui verwekte...

Doch zoals in de Bijbel zouden de laatsten de eersten zijn... voor de sneltrein uit Parijs, een half uur later...

Dezelfde toneeltjes speelden zich af op de dagen der wedrennen. Hier nochtans moest pakgoed noch kinderen opgeladen worden, zodat alles veel vlugger verliep...

Oostende kende te dien tijde meer dan honderd huurrijtuigen. Nooit zal het heerlijk schouwspel der lange theorieën van veertig, vijftig of meer gek rollende rijtuigen in of uit de richting van het hippodroom Wellington, op de dagen der wedrennen, kunnen geëvenaard worden door de schier geruisloze auto's of taxis van heden. Wie herinnert zich niet het wild hollen der opgezweepten paarden, het geregeld kloppen der ijzeren hoeven op de hobbelige straatkeien, het ratelen der wielen met hun ijzeren beslag, het vonkend-schitteren der milde zon in de verniste spaken, het lichtspel op het blinkend rijtuig en het rein gepoetst harnas-tuig, de schilderachtige koetsiers op hun bok?...

Ja, dat eigenaardig typisch beeld van een bloeitijdperk uit het verleden van Oostende — la Belle Epoque — is onvergetelijk onuitwisbaar in het geheugen van diegenen, die het gekend hebben...

Eenmaal de drafwedrennen voorbij, na de eerste week van september, was het seizoen voorbij. Ook voor de huurkoetsiers. Van dan af stonden slechts nog een viertal rijtuigen of koetsen aan het station, terwijl de andere standplaatsen voorgoed verlaten bleven...

Hebt u zich nooit afgevraagd wat er alsdan met onze koetsiers en hun paarden gebeurde, gedurende het maandenlange dode seizoen?

Welnu de meeste koetsiers bleven... koetsier. Want de meesten bezaten insgelijks een gesloten koets. Ze stonden echter, op een paar na, niet meer aan het station. Af en toe hadden ze nochtans de gelegenheid om hun paard in te spannen. Denkt slechts aan de huwelijksinzegeningen (vooral na de zomer), de begrafenis, de eerste kummuniedagen, doopplechtigheden enz.

Wat de begrafenis betrof, mag ik het toenmalig bestaan van de omnibussen niet vergeten. Een omnibus was gewoonlijk een afgedankte hotelvigilante. Ze kon ruim tien man opnemen. Vroeger was het laatste rijtuig van een begrafenis konvooi steeds een omnibus. Daar namen alleen vrienden en kennissen van de afgestorvene plaats. En het werd dikwijls een gezellig ritje en zitje in deze omnibus, wat niet zelden schaadde aan de geboden ingetogenheid...

De minder bedeelde koetsiers, die over geen gesloten koets beschikten, bezaten nochtans gewoonlijk een lichte wagen. Sommigen ontpopten zich alsdan als kolenventer, aardappelkoopman of voerman "tout court".

Nochtans kregen de open rijtuigen af en toe een kansje op de lotingdagen, het vissersfeest op tweede Paasdag, het fuiven der "mannen van de nitra", ja, zelfs met de oktoberfoor... Bij dergelijke uitstapjes ontbrak de gebruikelijke akkordeonist nooit op de bok, naast de koetsier...

De tijd vlood heen.

Het ijzeren beslag der wielen werd vervangen door rubberbanden en daarmee verstomde het eigenaardig ratelen

op de straatstenen. Toen Marquet Oostende verliet, werd de sluitjas met de mooie koperen knopen afgelegd. En de belachelijke bolhoed verkreeg opnieuw algemeen burgerrecht...

Na de oorlog van 14-18 verschenen de eerste taxi-auto's. De huurkoetsiers stonden versteld. Edoch, ze zouden zich moedig weren en zich aan de nieuwe toestand aanpassen. Hun rijtuigen werden insgelijks met taxi-meters voorzien, terwijl hun koetsen nog zorgvuldiger onderhouden werden. Lang, zeer lang boden de huurkoetsiers een hardnekkige weerstand. Helaas, de tweede oorlog was bijzonder fataal voor hen. De meesten hadden geen paarden meer. Hun rijtuigen waren deerlijk vervallen. Dan liever ook maar een auto gekocht...

Van dan af verdwenen de huurrijtuigen meer en meer. En toch zijn ze nog niet alle uitgeschakeld, al is hun getal thans op een dozijn geslonken. In afwachting dat de laatste...

... ..

We willen nochtans geen afscheid nemen van de huurkoetsiers zonder enkele oude figuren op te roepen, ja, ons sommige koddige types te herinneren. Want het zou onbegrijpelijk zijn moest deze korporatie niet enkele zonderlingen gekend hebben. We citeren dus o.a.

- 1° **Teifiel (Théophile) Van Outryve.** Hij was in zekere mate de "staatskoetsier", aangezien hij de gevangenen vervoerde (tussen twee gendarmes) van de gevangenis in de Babylonestraat naar het station, op weg naar Brugge...
- 2° **De oude Gielis.** Woonde vroeger in de Aartshertoginnesstraat naast de Messageries Van Gend. Verhuisde later naar de Madridstraat om zich eindelijk in de Gentstraat te vestigen.

- 3° **Serafiën Schotte.** We hebben hem gekend in de Ooststraat, waar hij insgelijks "café" hield.
- 4° **Panne Verhelst.** Zijn woning stond tegen het achterhuis van de afspanning "In de kleine Beurs", gehouden door Gustaaf Pierloot. Er bestond zelfs een gemeenschappelijk poortje tussen de twee gebouwen...
- 5° **Ciessen Lanoye.** Hij woonde in de Sint Franciscusstraat en hield er ook een openbare afspanning op na.
- 6° **Herri (Henri) Pieters.** Men noemde hem ook Bakkertje Pieters. Zijn vader was immers bakker geweest.
- 7° **Pros Ingelbrecht.** De huurkoetsier van het Hazegras. Bouwde later één der eerste "café-hotels" op het Vander Sweeplein.
- 8° We vernoemen verder nog : **Pulle Stubbe, Miel Vander Jeugd (de Rosten), Geryl, Labbein (Labbing), Verburgh** uit de Ooststraat enz.